

BILDER AV
BILDER AV
HALLÄNDSK

Bilder av halländsk arkeologi
- en bok tillägnad
Lennart Lundborg

ARKEOLOGI
- EN BOK
- EN BOK
TILLÄGNAD
TILLÄGNAD
LENNART
LENNART
LUNDBORG

*U*tskrift

Utskrift utges av Stiftelsen Hallands länmuseer, Uppdragsverksamheten, Tollsgatan, 302 31 Halmstad
Länsstyrelsen i Hallands län har bidragit till tryckningen av detta nummer.

Manuskript till Utskrift mottas i form av maskinskrivna manus eller 3,5" disketter i Word Perfect eller Word for Windows.
Författarna ansvarar själva för artiklarnas innehåll.

Redaktör Erik Rosengren

Omslag designat av Staffan Hyll. Inlaga av Monica Bülow-Björk.

Tryckt hos Kopieringsbolaget, Halmstad, 1996.

© Copyright Stiftelsen Hallands länmuseer

ISSN 1102-7290

Innehållsförteckning

Redaktionellt	5

<i>Karin Bauman</i>	
Schaktningskontroller på kyrkogårdar - en utvärdering	7
<i>Anne Carlie</i>	
Arkeologi - en vetenskap med samhällsansvar!	11

<i>Bengt Nordqvist</i>	
Senpaleolitiska jägare och fångstmän längs norra och mellersta Hallands kustområden	15
<i>Robert Hernek</i>	
En mellanneolitisk fångstplats vid Varberg	21
<i>Eva Ryberg</i>	
Dvärgahuset, Jättegraven och andra kistor. En liten exposé över några halländska hällkistor	27

<i>Tore Artelius</i>	
Den återfunna "Kungahögen" - två begravningar från bronsålderns IV-period i Nordvåra	31
<i>Lennart Carlie</i>	
Arkeologen Wilhelm Boye och undersökningarna i Hasslöv, 1868-69	39

<i>Lars Lundqvist</i>	
Skreaprojektet: om ett halländskt bebyggelserum under brons- och järnålder	49
<i>Bo Strömberg</i>	
Variationer av gravfält och gravfältstudier	57
<i>Giesela Ängeby</i>	
Långhusen i Orrea. Ett frö till förståelsen av bebyggelsen vid Fjärås Bräcka under äldsta järnålder	73
<i>Gundela Lindman</i>	
Yngre järnåldersbebyggelse i halländsk kustbygd	81

<i>Per Wranning</i>	
Laholmstrakten under vikingatid och tidigmedeltid	87
<i>Jan-Erik Augustsson</i>	
Senmedeltida andaktsfigurer av keramik	97
<i>Björn Petersen</i>	
"Anläggning 8" - Visst var det Rådhuskällaren?	101
<i>Lena Bjugger & Erik Rosengren</i>	
Kyrkan i "Scuthmanslef"	103

<i>Ing-Marie Nilsson</i>	
Kurtinmurar och utanverk i södra Halmstad - ett bidrag till Halmstads fästningsverks historia	115
<i>Christina Rosén</i>	
Keramik hos borgare och bönder	121

"Anläggning 8" - Visst var det rådhuskällaren?

av Björn Petersen

När Torggaraget och Domusvaruhuset i Halmstad byggdes i mitten av 1960-talet, ställdes läns museet inför en hart när olöslig uppgift: att med minimal personal och dito ekonomi arkeologiskt undersöka mellan 11 och 12 000 kvm övervägande jungfrulig mark!

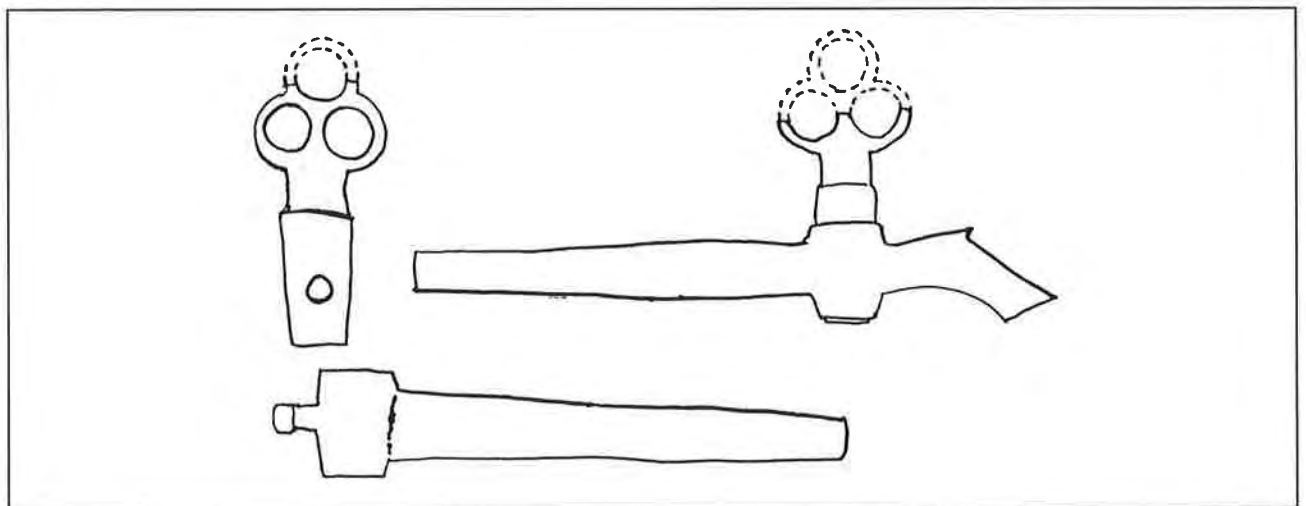
När jag som 22-årig student kom in i bilden, det var i april 1965, stod schaktkanten i nord-sydlig riktning i höjd med "Europa och tjurens" plats. I schaktprofilen syntes då en husgrund, som jag satte igång med att frilägga. Till att börja med arbetade jag ensam, men så småningom fick jag hjälp av verkmästarens dotter, ibland också av någon lärling från Skånska Cement. Ordinarie antikvarie, Lennart Lundborg, var tjänstledig för att skriva sin licentiatavhandling och ersattes av Gösta Olsson, som inledningsvis hade begränsad möjlighet att delta i utgrävningarna. Trots sin tjänstledighet hade Lennart svårt att hålla sig borta från utgrävningarna och vid de tillfällen då han dök upp, var han alltid en välkommen förstärkning i kraft av både sin breda arkeologiska erfarenhet och ett par extra armar.

Alltnog, mitt förstlingsfynd visade sig riktigt intressant och så här en mansålder senare finns det fortfarande kvar i minnet som "Anläggning 8" eller "Huset vid fontänen".

Vad som återstod av huset var en knappt 10 m lång och 6 m bred grund. Kraftiga skalmurar av sten begränsade en kullerstenlagd golvyta med rester av en eldstad (förmodligen en kakelugn) i ena hörnet. Markanta sotlager visade att huset hade brunnit ned och sedan täckts med sand och rasmassor, förmodligen efter den stora stadsbranden 1619.

Det hade uppenbarligen varit ett burget hus en gång i tiden, något som Lennart Lundborg konstaterar med berömvärd snabbhet redan 1966 i museets årsbok Halland. Takpannor och golvplattor av tegel liksom importerad keramik, kakel och ett silvermynt från 1500-talet antydde husets speciella status.

Av visst intresse för tolkningen av husets funktion är också fyndet av två tappkranar av brons, som tyder

Figur 1. Tappkranar av brons 17,5 och 19,3 cm långa. Den långa delen fördes in i öl- eller vintunnan och med vredet kunde man sedan reglera vätskeflödet. Båda bronskranarna påträffades 1965 vid utgrävningen av anläggning nr 8 på Stora Torg i Halmstad.

Ritning/rekonstruktion av Björn Petersen efter foto av Jörgen Andersson 1965

på en öl- eller vinhantering utöver privathushållets behov.

I ett privilegiebrev 1498 till "våra älskliga borgmästare, rådmän, borgare och all menighet i Halmstad" ger kung Hans tillkänna att:

"Först skall borgmästare och rådet nu här efter hava deras stads källare; där skall de hava falt /till salu/ tyskt öl och annat främmande öl för möjligt köp och sälja ut /åt/ vem som hämta vill i kannor".

(Normaliserad stavning)

Detta står som en "portalparagraf" i en lång uppräkningslista av rättigheter och skyldigheter, så uppenbarligen var det en viktig sak och denna ensamrätt får väl ses som en dåtida löneförmån för stadens styresmän.

Tillsammans med det centrala läget vid en större stenlagd gata vid det dåtida mindre torget, tycker jag mycket talar för att "anläggning 8" i själva verket var inget mindre än Halmstads medeltida rådhus.

REFERENSER

- Grävningsrapporter Kv Klingberget och Stora Torg 1964-65, landsantikvariens arkiv, Halmstad
- Herlitz Nils. 1927. Privilegier resolutioner och förordningar för Sveriges städer, I. Stockholm.
- Lundborg Lennart. 1966. Stadsgrävningsfynd från Halmstad, en översikt, Halland.
